

Uppföljning av placerade barn och unga

Marks kommun

Januari 2022

Erika Brolin, projektledare

Lena Salomon, kvalitetssäkrare

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Marks kommun genomfört en granskning inom området placerade barn och unga. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden har en tillräcklig intern kontroll vad gäller placeringar av barn och unga i hem för vård eller boende och i familjehem.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **inte helt** har en tillräcklig intern kontroll vad gäller placeringar av barn och unga i hem för vård och boende och i familjehem.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Finns dokumenterade riktlinjer och rutiner i linje med lagstiftningens krav avseende uppföljning av enskilda placeringar?	Ja	
Upprättas individuellt utformade vård- och genomförandeplaner som tydliggör det enskilda barnets/den unges behov och hur vården ska genomföras?	Delvis	
Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden av fortsatt vård sker minst var sjätte månad?	Ja	
Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på överväganden av om det finns skäl för att ansöka om överflyttning av vårdnad?	Delvis	
Sker någon egenkontroll avseende efterlevnaden till lagens krav om upprättande av vård- och genomförandeplaner, överväganden av fortsatt vård samt överflyttning av vårdnad?	Delvis	
Sker en tillfredsställande uppföljning av placeringar på aggregerad nivå?	Delvis	

Rekommendationer

Mot bakgrund av genomförd granskning vill vi rekommendera socialnämnden:

- Att säkerställa att genomförandeplaner upprättas för samtliga barn placerade i familjehem och HVB samt att detta sker inom två veckor från placering, såsom kommunens rutin för detta anger.

- Att säkerställa dokumentation av vilka skäl som talar för respektive emot en vårdnadsöverflyttning, i de fall som sådant övervägande är aktuellt.
- Att överväga att inkludera frågan om huruvida övervägande om behov av fortsatt vård respektive vårdnadsöverflyttning sker i enlighet med lagens krav i en riskanalys för att på så sätt kunna bedöma om det finns skäl till att ha med dessa frågor i nästkommande års egenkontroll- och/eller internkontrollplan.
- Att hitta former för systematisk uppföljning avseende placeringar, då detta kan leda till än bättre kunskap om de insatser som verksamheten erbjuder och hur dessa fungerar.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	5
Bakgrund	5
Syfte och revisionsfrågor	5
Revisionskriterier	6
Avgränsning	6
Metod	6
Utgångspunkter	8
Granskningsresultat	9
Riktlinjer och rutiner	9
lakttagelser	9
Bedömning	11
Vård- och genomförandeplaner	11
lakttagelser	11
Bedömning	13
Övervägande om behov av fortsatt vård	13
lakttagelser	13
Bedömning	14
Övervägande om överflyttning av vårdnad	14
lakttagelser	14
Bedömning	15
Egenkontroller	15
lakttagelser	16
Bedömning	17

Uppföljning på aggregerad nivå	17
lakttagelser	17
Bedömning	19
Samlad bedömning	20
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	20

Inledning

Bakgrund

Enligt socialtjänstlagen är socialnämnden ansvarig för att den som behöver vård utanför det egna hemmet tas emot i ett familjehem, hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende för barn och unga i åldern 16-20 år (stödboende). Socialnämnden ansvarar också för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård.

Att beredas vård utanför hemmet är ett stort ingrepp för den enskilde och dessutom är det ett kostsamt uppdrag för kommunen. Riktlinjer och fungerande arbetssätt för att säkerställa att målen med placeringen är tydligt formulerade och att placeringen följs upp är väsentligt för såväl kvaliteten för den enskilde individen och för effektiviteten i insatsen. Det finns även uttalade krav i lagstiftningen avseende planering och uppföljning i samband med vård utanför det egna hemmet. Hanteringen av placeringar är därmed en fråga om rättssäkerhet.

Om ett barn varit placerat i samma familjehem under tre år ska socialnämnden överväga om det finns skäl för vårdnadsöverflyttning för att trygga barnets behov av stabilitet och varaktiga relationer. Vårdnadsöverflyttning sker sällan.

Utifrån både individ- och ekonomiperspektivet är det viktigt att placeringarna leder till önskat resultat. Det är därför viktigt att nämnden har rutiner för att följa upp och utvärdera resultaten av dessa placeringar.

Revisorerna i Marks kommun har i sin risk- och väsentlighetsanalys funnit skäl att genomföra en granskning inom ovan rubricerat område

Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden har en tillräcklig intern kontroll vad gäller placeringar av barn och unga i hem för vård eller boende och i familjehem.

Revisionsfrågor:

- Finns dokumenterade riktlinjer och rutiner i linje med lagstiftningens krav avseende uppföljning av enskilda placeringar?
- Upprättas individuellt utformade vård- och genomförandeplaner som tydliggör det enskilda barnets/den unges behov och hur vården ska genomföras?
- Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden av fortsatt vård sker minst var sjätte månad?
- Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på överväganden av om det finns skäl för att ansöka om överflyttning av vårdnad?

- Sker någon egenkontroll avseende efterlevnaden till lagens krav om upprättande av vård- och genomförandeplaner, överväganden av fortsatt vård samt överflyttning av vårdnad?
- Sker en tillfredsställande uppföljning av placeringar på aggregerad nivå?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Granskningen genomförs med utgångspunkt i följande revisionskriterier:

- Kommunallagen kap 6 §§ 4, 6
- Socialtjänstlagen kap 5 § 1 samt kap 6 §§ 7b och 8
- Socialstyrelsens handböcker och föreskrifter
- Lokala styrande och stödjande dokument

Avgränsning

Granskningen berör placeringar av barn och unga som gjorts med stöd av socialtjänstlagen.

Metod

Granskningen har genomförts genom genomgång av styrande och stödjande dokument relevanta för granskningen.

Granskning av ett urval om totalt 10 akter rörande barn och unga som placerats i HVB eller familjehem enligt socialtjänstlagen (SoL) under minst sex månader.

Aktgranskningen har i huvudsak omfattat en kontroll av huruvida vård- och genomförandeplaner finns upprättade samt om överväganden om fortsatt vård skett inom sex månader. Därutöver har en granskning av akter avseende barn och unga som varit familjehemsplacerade i minst tre år har också gjorts, utifrån syftet att kontrollera huruvida överväganden av skäl för överflyttning av vårdnad har skett. Detta avsåg totalt fem ärenden.

Urvalet till aktgranskningen bestod av de tio senaste placeringarna räknat från 2021-01-31 och bakåt respektive de fem senaste familjehemsplaceringarna räknat från 2018-08-31 och bakåt.

Intervjuer har genomförts med:

- Socialnämndens presidium
- Socialutskottets presidium
- Förvaltningschef för socialförvaltningen
- Verksamhetschef för individ- och familjeomsorg
- Gruppintervju enhetschef samt 1:e socialsekreterare
- Gruppintervju socialsekreterare
- Verksamhetsutvecklare

- Utvecklingsledare

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Utgångspunkter

Socialnämnden i Marks kommun ansvarar enligt nämndens reglemente bland annat för ärenden enligt socialtjänstlagen (SoL) samt för uppgifter enligt lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Under socialnämnden ligger socialutskottet som hanterar individärenden.

Socialförvaltningen ansvarar för stödinsatser till barn, unga och familj. Förvaltningen leds av socialchef. Individ- och familjeomsorgen (IFO) leds av verksamhetschef och består av bland annat Familjeenheten som hanterar ärenden avseende barn och unga. Familjeenheten består av både myndighetsutövning och verkställighet med två enhetschefer med delat ansvar. Utöver det finns 3,75 förste socialsekreterare samt en samordnare för nio stycken familjebehandlare. I mottagningen arbetar 3,5 socialsekreterare, nio st utredare, totalt åtta socialsekreterare i familjehemsgruppen, 3 st familjerättssekreterare samt en familjerådgivare. Vid intervjuer beskrivs att utredningsgruppen har en inhyrd socionomkonsult för att klara uppdraget.

I socialnämndens årsredovisning 2020 framgår att nämndens redovisades underskott om 14 mnkr jämfört med budget till stor del kan härledas till placerade barn. Mot bakgrund av detta framhålls att verksamheten ha ägnat stor kraft åt att genomföra genomlysningsaktiviteter inom området. Av analysen framgår att orsakerna till de ökade kostnaderna i hög grad ligger i en förändrad behovsbild som inte låter sig påverkas av interna effektiviseringar.

Nedan redovisas verksamhetsstatistik avseende antalet orosanmälningar, antalet ansökningar, antalet inledda utredningar samt antalet placeringar fördelat på SoL respektive LVU avseende år 2018-2020. Av statistiken framgår en ökande trend när det gäller antalet anmälningar och inledda utredningar samt antalet placeringar under de aktuella åren. I granskningen ges uttryck för att det pågår ett arbete med att säkerställa statistikuppgifter då byte av verksamhetssystem har medfört att det finns viss osäkerhet kring detta.

Tabell 1. Verksamhetsstatistik

År	Antal anmälningar	Antal ansökningar	Antal inledda utredningar	Antalet placeringar, fördelat SoL	Antalet placeringar, fördelat LVU
2018	1195	124	302	20	7
2019	1388	96	330	18	6
2020	1551	73	360	24	22

Källa: Socialförvaltningen, Marks kommun

Granskningsresultat

Riktlinjer och rutiner

Revisionsfråga 1: Finns dokumenterade riktlinjer och rutiner i linje med lagstiftningens krav avseende uppföljning av enskilda placeringar?

I socialtjänstlagen regleras att den placerande nämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende. Detta ska ske främst genom regelbundna personliga besök i hemmet där barnet/den unge vistas, enskilda samtal med barnet/den unge, samtal med den eller dem som tagit emot barnet/den unge i sitt hem samt samtal med vårdnadshavare. I socialtjänstlagen anges vidare att nämnden särskilt ska uppmärksamma barnets/den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående.

Socialtjänstlagen reglerar även att socialnämnden minst var sjätte månad ska överväga om det, för den som är placerad i familjehem eller HVB, föreligger ett behov av fortsatt vård (se separat kapitel om detta längre ner) och hur vården bör inriktas och utformas.

Det kan i vissa fall finnas behov av att på lokal nivå upprätta kompletterande riktlinjer/rutiner som närmare preciserar hur ovanstående ska gå till i praktiken.

lakttagelser

För att säkerställa att uppföljningar sker i enlighet med lagstiftning har Familjeenheten upprättat rutiner utifrån olika typer av placeringar. Det finns en rutin som avser placering av barn/unga i familjehem enligt SoL samt en rutin för placering av barn/unga på HVB enligt SoL. Resterande rutiner för placering framgår kortfattat i *Riktlinjer för Familjeenheten, IFO i Marks kommun* (antagna av socialnämnden 2019-03-18 § 30). Vid intervjuer beskrivs att enheten arbetar efter ett årshjul som omfattar bland annat barnsamtal, genomförandepansmöten etc. och att området upplevs fungera väl. Nedan redogörs för rutiner för uppföljning av jour- och familjehemsplaceringar¹, HVB-placering² samt behandlingsfamiljsplacering.

Vi noterar i Familjeenhetens enhetsplan (beslutad 2021-05-20) att verksamheten angett att befintliga rutiner och arbetssätt behöver inventeras och revideras, samt att nya ska skapas där behov av detta finns.

Dokumentgranskning

¹ Ett särskilt hem som vid upprepade tillfällen tar emot barn för tillfällig vård och fostran benämns jourhem. Jourhem är aktuellt om socialnämnden inte hunnit utreda barnets behov för att kunna matcha det med ett familjehem eller att ett familjehem inte finns tillgängligt. I andra fall kan det bara vara aktuellt att barnet bor utanför det egna hemmet under en kortare period, varpå ett jourhem är aktuellt. Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

² Hem för vård eller boende (HVB) är en verksamhet som bedriver behandling eller inriktad omvårdnad, stöd eller fostran till barn, och unga.

Rutin vid placering av barn/unga i familjehem enligt SoL (beslutad av samverkansgruppen³) fungerar som stöd till handläggarna inom Familjeenheten vid fråga om tillfällig placering samt placering för stadigvarande vård och fostran. Rutinen anger bland annat ansvarsfördelningen mellan utredande socialsekreterare, barnsekreterare samt familjehemssekreterare avseende vem som ska göra vad. Bland annat anges att utredande socialsekreterare, barnsekreterare, vårdnadshavare och familjehem träffas efter beslut om stadigvarande placering för ett överlämningsmöte. Syftet med mötet är att presentera barnsekreteraren. Socialsekreteraren ansvarar för att bland annat ta med vårdplanen till mötet. Därefter bokar barnsekreteraren ett hembesök tillsammans med familjehemssekreteraren inom fyra veckor. Barnsekreteraren ska sedan boka in träffar med barnet minst 4 gånger per år.

Jourhem

I tidigare nämnda riktlinjer för Familjeenheten framgår att jourhem tar emot barn och unga för tillfällig vård. Om det inte finns särskilda skäl får barnet placeras högst två månader efter att utredning avslutats.

HVB-placering

I *rutin vid placering av barn/unga på HVB enligt SoL* (beslutad av samverkansgruppen 2021-09-28, senast reviderad 2021-11-23) framgår tillvägagångssättet inför beslut om placering, vid beslut om placering/vård enligt LVU, efter beslut om placering samt vid avslut av placering. Vidare framgår i rutinen att vården ska övervägas/omprövas var sjätte månad. Därefter ska socialsekreterare lämna underlag till socialutskottet för anteckning/beslut avseende detta.

Intervjuer

Vid intervjuer framkommer att samtliga ärenden avseende barn och unga hanteras i förvaltningens verksamhetssystem och utgår från arbetssättet *Barns behov i centrum* (BBIC). BBIC innehåller en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen som är anpassat efter socialtjänstens regelverk.

Vad gäller rutindokumentationen ges vid intervjuer uttryck för att vissa handläggare har gemensamma genomgångar i syfte att säkerställa att man tolkar och följer dessa på likvärdigt sätt, medan andra inte har det. Gemensamt för samtliga är dock att ärendegenomgångar genomförs varannan vecka. 1:e socialsekreterare går då igenom samtliga ärenden med respektive handläggare, för att se över så att ärendehantering fungerar och för att säkerställa nästa steg i processen. Utöver de enskilda ärendegenomgångarna har arbetsgruppen även grupp- och metodmöte en gång per vecka. Där har varje handläggare en möjlighet att lyfta ärenden som man anser sig behöva hjälp i för att komma vidare.

³ Ett forum då enhetschefer inom familjeenheten möter 1:a socialsekreterare och samordnare för att föra dialog om verksamhetsfrågor, i det forumet fastställs enhetsövergripande rutiner.

Vid granskningstillfället pågår ett arbete med att bygga upp ett nytt ledningssystem, vilket framhålls bland annat innefatta en omfattande genomgång av befintliga rutindokument och vid behov revidera dessa. Det beskrivs i detta avseende vara av vikt att implementera det nya ledningssystemet i hela organisationen, så att det kan utgöra ett stöd för varje handläggare och ge förutsättningar för en likvärdig hantering.

Bedömning

Finns dokumenterade riktlinjer och rutiner i linje med lagstiftningens krav avseende uppföljning av enskilda placeringar?

Ja.

Det finns rutindokument som beskriver ansvarsfördelning och tillvägagångssätt vid uppföljning av placeringar. Vi ser positivt på att rutinerna på området nyligen reviderats och bedömer det vara väsentligt att reviderade rutiner implementeras i verksamheten.

Vård- och genomförandeplaner

Revisionsfråga 2: Upprättas individuellt utformade vård- och genomförandeplaner som tydliggör det enskilda barnets/den unges behov och hur vården ska genomföras?

I socialtjänstlagen anges att den vård som socialnämnden avser att anordna för ett barn/ungdom som placeras i familjehem eller HVB ska dokumenteras i en så kallad vårdplan. Vårdplanen ska revideras senast när barnet varit placerat i två år. Vid den tidpunkten ska vårdplanen (om det inte finns särskilda hinder för detta) särskilt avse barnets långsiktiga boende.

För ett barn/ungdom som är placerat i familjehem eller HVB ska, enligt samma paragraf som ovan, en så kallad genomförandeplan upprättas. Genomförandeplanen ska beskriva hur vården ska genomföras. I Socialstyrelsens skrift Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten går att utläsa att genomförandeplanen, som ska beskriva hur insatserna ska genomföras och konkretisera innehållet i vårdplanen, ska upprättas av den nämnd som har beslutat om placeringen. Vidare framgår att planen bör upprättas i samråd med den som ska ge vården till barnet/den unge.

Närmare detaljer om vilka uppgifter vård- respektive genomförandeplanen ska innehålla regleras i socialtjänstförordningen. Det handlar bland annat om målet med vården samt hur umgänget med föräldrar, vårdnadshavare och andra närstående ska ordnas.

lakttagelser

Vid intervjuer med representanter från Familjeenheten framkommer att vårdplaner upprättas inför att placeringsärendet ska tas upp i socialutskottet. Det finns dokumenterat stöd att tillgå vad gäller hur vårdplanen ska upprättas. Processen utgår från arbetsmodellen BBIC⁴, som finns integrerat i verksamhetssystemet. BBIC innebär en struktur för handläggning, genomförande och uppföljning av myndighetsutövningen som är anpassad efter socialtjänstens regelverk.

⁴ Barns behov i centrum

Socialnämnden har för år 2021 ett mål om att minst 97 % av klienterna inom familjeenheten (och vuxenenheten)⁵ ska ha en aktuell genomförandeplan. Samma mål gällde även för år 2020. I socialnämndens årsrapport för år 2020 framgår att ingen enhet nådde målet gällande upprättande av genomförandeplan och trenden var negativ, relaterad till tidigare år. Arbetet med genomförandeplaner framhålls i verksamhetsplanen som prioriterat och arbetet fortsätter under år 2021, vilket också intervjuade bekräftar.

I Familjeenhetens enhetsplan framgår att en aktivitet för år 2021 är att kvalitetssäkra arbetet med just genomförandeplaner, i syfte att säkerställa att hanteringen av upprättandet, uppföljningen, dokumentationen och redovisning sker på ett likartat sätt. Vi kan i socialförvaltningens rutin och lathund för social dokumentation (beslutad av ledningsgruppen 2021-02-22, senast reviderad 2021-07-02) se att det finns ett avsnitt som rör genomförandeplaner. I avsnittet framgår bland annat att ska upprättas inom två veckor från det att beslutet verkställts. Planen ska bland annat innehålla uppgifter om när och hur den ska följas upp.

Vid intervjuer beskrivs att framtagandet av en vårdplan inför placering upplevs som prioriterat, medan upprättandet av en genomförandeplan för ett barn som placerats däremot generellt sett kan dröja. Detta i synnerhet vid hög arbetsbelastning. Intervjuade ger uttryck för att det upplevs som svårt att formulera genomförandeplaner med konkreta och mätbara mål för det enskilda barnet. Mot bakgrund av detta har frågan diskuterats vid så kallade metodmöten.

Vi har inom ramen för granskningen genomfört en aktgranskning av totalt tio ärenden avseende placerade barn/unga. Ett av dessa avser placering i HVB och nio i familjehem. För nio av tio granskade ärenden finns en upprättad vårdplan. I en av dessa nio kan vi i planen dock inte utläsa datum för när denna upprättats. Fyra av vårdplanerna är mer än två år gamla. Sett till vårdplanernas innehåll redogör dessa för bland annat anledning till beslut om vård samt mål och inriktning för vården.

Vår aktgranskning visar att det i nio av tio ärenden finns upprättade genomförandeplaner. Samtliga granskade genomförandeplaner omfattar mål och aktiviteter knutna till vården. För en av genomförandeplanerna saknas datum för när den upprättats. Tre genomförandeplaner har upprättats efter mer än två år från inledd placering. Resterande fem har upprättats inom ett tidsspänn från 1,5 månad till nio månader.

Mallen för genomförandeplan innehåller bland annat rubriken *Hur uppföljning ska genomföras*. I två av de granskade genomförandeplanerna framgår med tydlighet hur och när uppföljning ska ske. I sex genomförandeplaner är uppgifterna mer begränsade till exempelvis att uppföljning ska ske "regelbundet" eller "två gånger per år". En genomförandeplan saknar helt uppgifter om hur och när uppföljning ska ske.

⁵ Dvs. detta avser inte enbart placerade barn och unga

Bedömning

Upprättas individuellt utformade vård- och genomförandeplaner som tydliggör det enskilda barnets/den unges behov och hur vården ska genomföras?

Delvis.

Vi kan konstatera att det i nio av tio granskade ärenden finns upprättade vårdplaner och i nio av tio ärenden finns upprättade genomförandeplaner. Tre av vårdplanerna är äldre än två år och skulle således - enligt socialtjänstlagen - ha reviderats. Vi noterar vissa brister i granskade genomförandeplaner vad gäller hur och när uppföljning ska ske. Likaså har ingen av de granskade genomförandeplanerna upprättas inom två veckor från placeringsdatumet, såsom socialförvaltningens rutin anger ska ske. Urvalet i vår aktgranskning är dock begränsat till tio ärenden vilket gör att vi inte med säkerhet kan säga att resultatet är representativt för verksamheten totalt.

Kvalitativa vård- och genomförandeplaner ger förutsättningar för en välplanerad vård och även underlag för uppföljning av beslutad insats. Brister i upprättandet av sådana planer - vilka syftar till att beskriva vilka mål som ska uppnås och hur - riskerar därmed att ge sämre förutsättningar för en tydlig uppföljning av huruvida vården bedrivs i enlighet med uppsatta mål. Mot bakgrund av lagkravet om att genomförandeplan ska upprättas vill vi därför påtala vikten av att socialnämnden säkerställer att detta sker.

Övervägande om behov av fortsatt vård

Revisionsfråga 3: Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden av fortsatt vård sker minst var sjätte månad?

I 6 kap. 7b § socialtjänstlagen finns bestämmelser om att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i bland annat familjehem eller HVB. Enligt 6 kap. 8 § socialtjänstlagen ska socialnämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas.

lakttagelser

Vid intervjuer framkommer att ansvaret att säkerställa att lagstadgade tidsgränser hålls i första hand ligger på den enskilde handläggaren. I praktiken uppges detta ske genom manuella system i kalender där handläggaren skriver in vad som behöver göras när, för att säkerställa att överväganden upprättas i tid för att kunna hanteras i socialutskottet. Varannan till var tredje vecka har 1:e socialsekreterare genomgång med sina respektive handläggare, då samtliga ärenden går igenom med fokus på handläggningens olika delar.

Vid aktgranskning av de tio ärenden som nämndes i föregående avsnitt har vi även granskat om överväganden avseende behov av fortsatt vård gjorts inom sex månader från det att barnet/den unge placerats. Samtliga granskade ärenden omfattar placeringar som verkställdes i januari 2021 eller tidigare, så att sex månader ska ha hunnit passera. I samtliga granskade ärenden har placeringen pågått tillräckligt länge för att det ska ha varit aktuellt med minst två överväganden. Samtliga av dessa har genomförts

inom lagstadgad tidsgräns, med undantag för ett tillfälle i ett ärende (år 2018) då det gick 6,5 månad från placering till datum för övervägande.

Bedömning

Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden av fortsatt vård sker minst var sjätte månad?

Ja.

Även om urvalet i vår aktgranskning är begränsat till tio ärenden kan vi se att samtliga av dessa granskade akter innehåller uppgifter som visar på en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden om behov av fortsatt vård sker minst var sjätte månad. Utifrån genomförda intervjuer är vår uppfattning att det finns arbetssätt som stödjer kontroll av att överväganden sker inom lagstadgad tidsgräns.

Övervägande om överflyttning av vårdnad

Revisionsfråga 4: Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på överväganden av om det finns skäl för att ansöka om överflyttning av vårdnad?

När ett barn/ungdom varit placerat i samma familjehem under tre år, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. Att sådant övervägande ska ske regleras i 6 kap. 8 § socialtjänstlagen. Efter de tre första åren ska frågan övervägas årligen. Vid övervägande om överflyttning av vårdnad ska ett antal olika parametrar beaktas;

- barnets och familjehemsföräldrarnas inställning till en vårdnadsöverflyttning,
- barnets relation till familjehemsföräldrarna och deras förmåga att tillgodose barnets behov av en trygg och god uppväxt,
- familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med sina föräldrar och andra närstående, och
- barnets relation till sina föräldrar.

I Socialstyrelsens handbok *Placerade barn och unga - Handbok för socialtjänsten* framgår att de skäl som talar för respektive emot vårdnadsöverflyttning bör dokumenteras utförligt.

lakttagelser

Vid intervjuer beskrivs att Marks kommun arbetar aktivt med frågan om vårdnadsöverflytt och att ha med sig detta perspektiv i samband med övervägande om behov av fortsatt vård. Intervjuade uppger att det inte är ovanligt att det finns en del funderingar både hos de biologiska föräldrarna och familjehemsföräldrarna kring vad en vårdnadsöverflytt i praktiken innebär. Enligt uppgift har det i arbetsgruppen förts diskussioner om vikten av att redan tidigt i processen, kanske redan i samband med rekrytering av familjehem, informera om socialnämndens skyldighet att efter tre år överväga skäl till vårdnadsöverflyttning.

Vi har inom ramen för granskningen genomfört en aktgranskning i syfte att undersöka om överväganden avseende om det finns skäl för att ansöka om överflyttning av

vårdnad sker i enlighet med lagstiftningens krav. Vi har granskat underlag för fem familjehemsplaceringar som pågått längre än tre år.

I erhållet material kan vi se att frågan om vårdnadsöverflytt omnämns i någon form i samtliga fem granskade ärenden, i samband med övervägande om behov av fortsatt vård. Vi kan utläsa följande:

- I ett ärende framgår i övervägande (genomfört 3 år och 8 månader efter placering) att frågan om en vårdnadsflyttning kommer att diskuteras vid nästa uppföljning.
- I ett ärende framgår i övervägande (genomfört 3 år och två månader efter placering) att det finns en planering om att vårdnadsöverflytt. I de två påföljande övervägandena framgår att vårdnadsöverflyttsutredningen ska färdigställas.
- I två ärenden framgår i övervägande (genomfört 3 år och fem månader efter placering) att frågan planeras att aktualiseras under året. I de två påföljande övervägandena framgår en "underrubrik" om vårdnadsöverflyttning, där ett resonemang förs kring förutsättningar för en eventuell överflytt.
- I ett ärende framgår i övervägande (genomfört 2 år och 7 månader efter placering) att frågan om vårdnadsöverflytt ännu inte är väckt men att ett särskilt övervägande kommer att göras efter tre års stadigvarande placering. I de två påföljande övervägandena framgår att en utredning om vårdnadsöverflytt inleds respektive att det sedan föregående övervägande har gjorts en ansökan hos tingsrätten om överflytt av vårdnad.

Som framgår ovan kan vi i två ärenden utläsa ett resonemang kring förutsättningar för vårdnadsöverflytt. I övriga granskade ärenden framgår inte med tydlighet vilka skäl som talar för respektive emot att vårdnaden flyttas.

Bedömning

Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på överväganden av om det finns skäl för att ansöka om överflyttning av vårdnad?

Delvis.

I erhållet och granskat material kan vi se att frågan om vårdnadsöverflyttning har omnämns i samtliga fem ärenden. Vi kan dock inte i alla ärenden finna spårbarhet till dokumentation av vilka skäl som talar för och vilka som talar emot en överflyttning av vårdnaden. Mot bakgrund av vad som i Socialstyrelsens handbok framgår vad gäller dokumentation av sådana skäl vill vi rekommendera socialnämnden att säkerställa att detta sker i samtliga ärenden.

Egenkontroller

Revisionsfråga 5: Sker någon egenkontroll avseende efterlevnaden till lagens krav om upprättande av vård- och genomförandeplaner, överväganden av fortsatt vård samt överflyttning av vårdnad?

Som redogjorts för i tidigare kapitel finns i socialtjänstlagen ett flertal krav kopplade till placeringar av barn och unga. Det framgår även i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) att den som bedriver socialtjänst ska utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkerställa verksamhetens kvalitet. Nämnden har även i enlighet med 6 kap. 6 § kommunallagen ett ansvar att säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med gällande bestämmelser och att den interna kontrollen är tillräcklig. I detta kapitel belyser vi huruvida Marks kommun har rutiner för egenkontroller avseende efterlevnaden till i huvudsak de krav som anges i ovanstående revisionsfråga.

lakttagelser

I socialnämndens kvalitetsrapport för år 2020, som redovisas som bilaga till årsredovisningen, finns ett avsnitt om egenkontroll. De kontrollområden som berör granskningsområdet var följande:

- Granskning av journaler, akter och annan dokumentation
- Jämförelser av verksamhetens nuvarande resultat med tidigare resultat och jämförelser av verksamhetens resultat dels med uppgifter i öppna jämförelser, dels med resultat för andra verksamheter.

I kvalitetsrapporten framgår inte själva utfallet av de egenkontroller som genomförts, utan endast uppgifter om *vad* och *hur* man kontrollerat respektive område.

Vid intervjuer framkommer att förvaltningens verksamhetsutvecklare och utvecklingsledare stöttar Familjeenheten i att säkerställa att egenkontroller enligt ovanstående genomförs. Det uppges vid vissa intervjuer att kvaliteten på enheternas egenkontroll varierar och att det saknas en samlad information utifrån genomförda egenkontroller.

Socialnämndens internkontrollplan för år 2021 innehåller ett flertal risker/kontrollområden kopplat till barn och unga, däribland *bristfällig dokumentation* i samband med byte av verksamhetssystem. Internkontrollplanen innehåller inga kontrollmoment rörande förekomst av vård- och genomförandeplaner eller överväganden om behov av fortsatt vård respektive vårdnadsöverflytt. Som tidigare nämnts har dock nämnden ett mål för år 2021 som innebär att minst 97 % av klienterna inom familjeenheten ska ha en aktuell genomförandeplan. Som en del i arbetet med att säkerställa förekomsten av genomförandeplaner beskrivs att en administrativ handläggare kontrollerar varje ärende manuellt. I socialnämndens delårsrapport för år 2021 framgår att följetalen om genomförandeplaner inte kunnat mätas vid delåret på grund av nytt verksamhetssystem. Det planeras att redovisas i årsrapporten. En prognos görs dock om att målet inte kommer att nås för helåret (förväntat utfall: 88 %).

I granskningen uppges att 1:e socialsekreterare tillsammans med respektive handläggare bereder de dokumenterade underlagen (t ex vårdplan, övervägande etc.) en vecka innan ärendet går vidare till socialutskottet för hantering. Detta beskrivs som

en kontrollfunktion för att säkerställa att underlagen håller tillräcklig kvalitet. Det finns då en möjlighet för handläggaren att under den veckan kunna komplettera ärendet om så behövs.

Bedömning

Sker någon egenkontroll avseende efterlevnaden till lagens krav om upprättande av vård- och genomförandeplaner, överväganden av fortsatt vård samt överflyttning av vårdnad?

Delvis.

Förekomsten av en aktuell genomförandeplan följs upp inom ramen för socialnämndens måloppfyllelse. Huruvida övervägande av vård skett minst var sjätte månad eller om övervägande om överflyttning av vårdnad gjorts inom lagstadgade tidsgränser omfattas inte av dessa kontroller. Vi föreslår socialnämnden att överväga att inkludera dessa frågor i en riskanalys för att på så sätt kunna bedöma om det finns skäl till att ha med dem i nästkommande års internkontrollplan.

Uppföljning på aggregerad nivå

Revisionsfråga 6: Sker en tillfredsställande uppföljning av placeringar på aggregerad nivå?

I detta kapitel beskriver vi vilken uppföljning som sker på en aggregerad nivå vad gäller kostnader och kvalitet. I Socialstyrelsens handbok *Placerade barn och unga* framgår att systematisk uppföljning i grunden handlar om att säkerställa att de insatser som beslutas och utförs är till nytta för barnet/den unge. Socialstyrelsen menar att en väl genomförd uppföljning bland annat kan leda till bättre kunskap om de insatser som verksamheten erbjuder och hur dessa fungerar.

lakttagelser

I socialnämndens kvalitetsrapport för år 2020 framgår att ett arbete pågått för en tydligare struktur och helhetsbild av kvalitetsarbetet. Enligt uppgifter i granskningen tillgängliggjordes under år 2020 en särskild modul för planering och uppföljning i kommunens befintliga uppföljningssystem Stratsys. Modulen beskrivs vara en del av förvaltningens ledningssystem och systematiska kvalitetsarbete, men med anledning av covid-19-pandemin har dess implementering inte kunnat prioriteras under år 2021.

Till följd av bland annat hög arbetsbelastning och frånvaro i personalgruppen har verksamheten haft utmaningar i att klara lagstadgade tidsgränser kring genomförande av förhandsbedömningar och utredningar. Mot bakgrund av detta gav socialnämnden Familjeenheten ett särskilt uppdrag för år 2020 vad gäller rutiner och arbetssätt på området. Uppdraget omfattade inte någon särskild uppföljning rörande placerade barn och unga.

I socialnämndens delårsrapport per augusti 2021 framgår två följetal som berör granskningsområdet;

- *Barn och ungdom, totalt antal vård dygn på boende.* Prognosen beräknas till 4936 dygn, vilket är i paritet med föregående år (utfall 2020: 4915 dygn) och klart lägre än utfallet för år 2019 (7502 dygn). Det framgår att en kostnadsökning dock sker utifrån att dygnskostnaden ökar varje år.
- *Barn och ungdom, totalt antal vård dygn i familjehem.* Prognosen beräknas till 14 256 dygn. Det är något färre än föregående år (utfall 2020: 14 457 dygn) och fler än år 2019 (13 855 dygn). Det framgår att det pågår ett arbete med att tillhandahålla egna familjehem och därmed minska köpta konsulentstödda familjehem, vilka generellt sett är dyrare.

Utöver socialnämndens fyra årliga uppföljningsrapporter; två månadsrapporter, delårsrapport samt årsredovisning tar nämnden även del av en verksamhetsuppföljning utifrån ekonomi och nyckeltal fem gånger per år; per februari, mars, maj, september och november. Intervjuade beskriver att varje enhetschef på månatlig basis rapporterar i en särskild rapportmall. Syftet framhålls vara att nämnden ska ha underlag och vetskap om vad som sker i verksamheten kontinuerligt under året. Vi har inom ramen för granskningen tagit del av verksamhetsuppföljningen per november 2021. I verksamhetsuppföljningen framgår bland annat att det under årets första månader noterades kraftigt ökade kostnader för köpt barn- och ungdomsvård. Trenden förefaller vara bruten men kostnaderna ligger kvar på en högre nivå än tidigare. Vidare redogörs för utfallet för perioden juni-november 2021 för ett antal olika nyckeltal inom individ- och familjeomsorgens område. De nyckeltal som främst berör granskningsområdet är följande:

- Antal barn och unga i familjehem (exkl. ensamkommande). Utfall november: 46 stycken
- Antal barn och unga på institution (exkl. ensamkommande). Utfall november: 11 stycken
- Antal dygn för barn och unga i familjehem (exkl. ensamkommande). Utfall november: 1380
- Antal dygn för barn och unga på institution (exkl. ensamkommande). Utfall november: 325 stycken

I ovanstående verksamhetsuppföljning framgår att individ- och familjeomsorgen⁶ för perioden januari-november redovisade ett underskott jämfört med budget. Underskottet framhålls i sin helhet vara hänförligt till köpta vårdplatser gällande institutionsplaceringar, familjehemsplaceringar samt placeringar i skyddat boende.

Utöver ovanstående rapportering kan vi i protokoll också se att socialnämnden kontinuerligt innehåller information avseende inkomna skrivelser samt klagomål och synpunkter. Vidare kan vi se att nämnden vid sammanträdet 2021-09-13 § 89 beslutat att godkänna att ordförande och vice ordförande i socialutskottet deltar i den webbsända konferensen *Stärkt trygghet för barn som är långsiktigt placerade i familjehem*. Samtidigt beslutades att att ordförande och vice ordförande i socialnämnden deltar i den

⁶ Avser hela individ- och familjeomsorgen och särskiljs inte på barn- och unganivå

webbsända konferensen *Tidiga gemensamma insatser – en investering för jämlik hälsa och fullföljda studier*.

I Familjeenhetens enhetsplan för år 2021 har verksamheten, utifrån nämndens mål, formulerat aktiviteter och åtgärder. I detta avseende anges bland annat att *Vid uppstartsmöte ska barnen ges möjlighet att utvärdera sin situation genom att svara på ett frågeformulär vid start och avslut av insats*. Det beskrivs att åtgärden/aktiviteten syftar till att göra barnen delaktiga och hörda i förändringsarbetet vilket ökar/säkrar kvaliteten. Som nämnts i ett tidigare avsnitt var Inom ramen för granskningen framkommer att den uppföljning av enhetsplanen som var planerad att genomföras under hösten 2021 har flyttats fram till januari 2022.

Bedömning

Sker en tillfredsställande uppföljning av placeringar på aggregerad nivå?

Delvis.

Vi kan konstatera att socialnämnden har en kontinuerlig uppföljning avseende kostnader och volymer i form av exempelvis antalet placerade individer och antalet placeringsdygn. Vi har inom ramen för granskningen inte funnit spårbarhet till någon systematisk rapportering vad gäller placeringarnas kvalitet och resultat på en aggregerad nivå. Vi ser att socialnämnden med fördel skulle kunna utveckla detta, i syfte att öka kunskaperna om de insatser som verksamheten erbjuder och hur väl dessa fungerar i förhållande till nedlagda resurser.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Marks kommun genomfört en granskning inom området placerade barn och unga. Granskningens syfte är att bedöma om socialnämnden har en tillräcklig intern kontroll vad gäller placeringar av barn och unga i hem för vård eller boende och i familjehem.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att socialnämnden **inte helt** har en tillräcklig intern kontroll vad gäller placeringar av barn och unga i hem för vård och boende och i familjehem.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns dokumenterade riktlinjer och rutiner i linje med lagstiftningens krav avseende uppföljning av enskilda placeringar?	Ja Det finns rutindokument som beskriver ansvarsfördelning och tillvägagångssätt vid uppföljning av placeringar. Vi ser positivt på att rutinerna på området nyligen reviderats och bedömer det vara väsentligt att reviderade rutiner implementeras i verksamheten.	
2. Upprättas individuellt utformade vård- och genomförandeplaner som tydliggör det enskilda barnets/den unges behov och hur vården ska genomföras?	Delvis I nio av tio granskade ärenden finns upprättade vårdplaner och i nio av tio ärenden finns upprättade genomförandeplaner. Tre av vårdplanerna är äldre än två år och skulle således ha reviderats. Vissa brister finns i granskade genomförandeplaner vad gäller hur och när uppföljning ska ske. Likaså har ingen av de granskade genomförandeplanerna upprättas inom två veckor från placeringsdatumet, såsom socialförvaltningens rutin anger ska ske. Urvalet i vår aktgranskning är dock begränsat till tio ärenden vilket gör att vi inte med säkerhet kan säga att resultatet är representativt för verksamheten totalt.	
3. Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden av fortsatt vård sker minst var sjätte månad?	Ja Även om urvalet i vår aktgranskning är begränsat till tio ärenden kan vi se att samtliga av dessa granskade akter innehåller uppgifter som visar på en efterlevnad till lagstiftningens krav på att överväganden om behov av fortsatt vård sker minst var sjätte månad. Utifrån genomförda intervjuer är vår uppfattning att det finns arbetssätt som stödjer kontroll av att överväganden sker inom lagstadgad tidsgräns.	

4. Finns en efterlevnad till lagstiftningens krav på överväganden av om det finns skäl för att ansöka om överflyttning av vårdnad?

Delvis

I erhållet och granskat material kan vi se att frågan om vårdnadsöverflyttning har omnämnts i samtliga fem ärenden. Vi kan dock inte i alla ärenden finna spårbarhet till dokumentation av vilka skäl som talar för och vilka som talar emot en överflyttning av vårdnaden.

5. Sker någon egenkontroll avseende efterlevnaden till lagens krav om upprättande av vård- och genomförandeplaner, överväganden av fortsatt vård samt överflyttning av vårdnad?

Delvis

Förekomsten av en aktuell genomförandeplan följs upp inom ramen för socialnämndens måluppfyllelse. Huruvida övervägande av vård skett minst var sjätte månad eller om övervägande om överflyttning av vårdnad gjorts inom lagstadgade tidsgränser omfattas inte av dessa kontroller.

6. Sker en tillfredsställande uppföljning av placeringar på aggregerad nivå?

Delvis

Socialnämnden har en kontinuerlig uppföljning avseende kostnader och volymer i form av exempelvis antalet placerade individer och antalet placeringsdygn. Vi har inom ramen för granskningen inte funnit spårbarhet till någon systematisk rapportering vad gäller placeringarnas kvalitet och resultat på en aggregerad nivå.

2022-01-18

Fredrik Carlsson

Erika Brolin

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Marks kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan beslutad 2021-05-11. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.